

Läkaryrkets diskreta charm

För den 40-talsgeneration som idag sitter på inflytelserika poster i det svenska samhället var läkare något av ett drömyrke. »Du som har så fina betyg, borde väl bli läkare», sade ambitiösa föräldrar till sina studiebegåvade och flitiga barn. Man förutsatte nästan att den som kunde komma in på läkarutbildningen också skulle välja denna bana.

Det fanns goda skäl för ett sådant yrkesval. Visserligen var arbetet tungt och inkräktade på fritid och familjeliv (jouravtal och arbetstidsreglering fanns ju inte), men den ekonomiska ersättningen var god, statusen hög och inflytandet över den egna arbetssituationen stort.

Så är inte situationen idag, även om man naturligtvis inte skall svartmåla. I den sammanpressade svenska lönestrukturen ligger läkarna, trots många års reallöneförämring, hyggligt till i jämförelse med många andra akademiskt utbildade grupper, och en stor majoritet av läkarna anser säkert fortfarande att arbetsinnehållet är både intellektuellt stimulerande och mänskligt berikande. De stora förändringarna – och bristerna – finns i arbetsmiljön (fysisk och psykosocial) och kontrollen över den egna arbetsdagens utseende.

Dessa försämringar har kommit gradvis men accentuerats under 1990-talet. De har studerats och dokumenterats sedan många år, men det är först under den senaste tiden som de har uppmärksammat i massmedierna.

Trots svarta rubriker och många reportage om tillståndet i vården, verkar det emellertid knappast som om politiker på vare sig riks- eller landstingsnivå

har tagit till sig budskapet. De verkar ha svårt att göra sig fria från sin gamla uppfattning att läkarna är en privilegierad grupp som har makt och inflytande, hög lön och lagom mycket att göra – kort sagt »har det bra».

Framför allt är det svårt att nå fram med tanken att läkarna inte disponerar sin tid. Det har t ex påståtts, att medicinska brister i äldreomsorgen beror på att läkarna inte är »intresserade» av de äldres sjukdomar – man föreställer sig tydligen att de allmänmedicinskt specialiserade distriktsläkarna i stället prioriterar intressanta forskningsprojekt i neurokirurgi eller genteknologi hemma på vårdcentralen.

Likaså klagas det över att läkare inte »engagerar sig» i kvalitetsprojekt eller organisationsutveckling, och man tror att botemedlet finns i att förändra läkarnas »attityd». Att det finns ett hårt patienttryck och en reell tidsbrist förefaller vara okänt.

Resultat från forskning om värderingar tyder på att människor har svårt att ändra på föreställningar som de har tillägnat sig som unga. Värderingarna finns kvar och påverkar tolkningen av verkligheten. Detta skulle kunna förklara inställningen hos många medelålders politiker och tjänstemän.

Intellektuellt kan de säkert förstå att situationen är förändrad, men känslomässigt lever de kvar med bilden av 1950-talets läkare. Minnet av provinsialläkarens trevliga villa eller överläkarens nya bil överskuggar intrycken från dagens överfyllda akutintag och sängbelamrade sjukhuskorridorer. För att travestera Tage Danielsson: det är inte sannolikt att läkarna har det besvärligt,

och det som inte är sannolikt kan naturligtvis långt mindre vara sant.

Läkaryrkets diskreta charm har alltså bleknat. Det är ett problem som inte bara angår läkarna, utan det är av stor vikt för hela samhället. Om den unga generationen får uppfattningen att det är hårt, otacksamt och dåligt betalt att vara läkare, i varje fall i Sverige till skillnad från andra länder, är den svenska hälso- och sjukvården illa ute.

En parallell erbjuder sig osökt från skolans område, där läraryrket på en generation har tappat det mesta av den attraktionskraft det en gång hade. Då hjälper det inte att öka antalet utbildningsplatser i grundutbildningen, den patentlösning som alltid står överst på politikernas åtgärdslista.

Det första som krävs är att beslutsfattarna inser situationens allvar och försöker ompröva sina föreställningar och värderingar. Gamla minnesbilder från 1950-talet är inte till någon vägledning inför år 2000.

Ulf Schöldström

Ulf Schöldström
är ledarkolumnist i Läkartidningen